

Hahn Melinda

bírósági közvetítő, Pécsi Törvényszék

Az életkorhoz kötött kötelező védőoltások az alapvető jogok tükrében

I. Bevezetés

A koronavírus járvány nyomán kialakuló közegészségügyi válság ismételten ráirányította a figyelmet a védőoltásokra; azok szükségessége, hatékonysága, biztonságossága ma is élénk közéleti vitákat eredményez világszerte. A védőoltás meghatározott munkakörökben való kötelezővé tétele számos országban, így hazánkban is sokak által vitatott; egyes nézetek szerint a kötelező oltás az önrendelkezési joggal és a magánélet sérthetlensége iránti joggal összeegyeztethetetlen.

Ebben a helyzetben az életkorhoz kötött kötelező védőoltásokkal kapcsolatos kételyek, ellenérzések is megerősödni látszanak; a védőoltások ellenzői a szülőknek a gyermekük neveléséhez való jogát, lelkiismereti – és vallásszabadságát, a gyermekek testi integritásának, az egészségügyi értelemben vett önrendelkezés iránti jogának sérelmét látják a kötelező oltásokban.

A védőoltások megjelenése óta jelen lévő oltásszkeptikus nézetek kereshetnek – a természettudományos szempontok mellett – alapjogi kérdések állnak: van-e joga az államnak az életkorhoz kötött védőoltások kötelező előírásához, akár a szülők ellenében is? Szankcionálható-e alkotmányosan az oltás elmaradása? Összeegyeztethető-e a védőoltásra kötelezés a szülők lelkiismereti- és vallásszabadságával, illetve a családi élet és a magánszféra védelmével?

Korlátozható-e az egészségügyi önrendelkezés joga a védőoltások kötelezővé tétele útján? Jelen tanulmányban az oltások és az oltásellenes mozgalmak megjelenésének rövid bemutatása után a kötelező védőoltások által érintett alapvető jogokat érintő, legfontosabb alkotmánybírási és kúriai döntéseket mutatom be, kitekintéssel az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára is.

II. Az önrendelkezési jog

Magyarország Alaptörvényének II. cikke szerint az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az emberi méltósághoz való jog minden ember veleszületett jogaként, mint általános személyiségi jog került meghatározásra.¹ Az emberi méltósághoz való jog, mint általános személyiségi jog olyan szubszidiárius jog, amely minden esetben felhívható az egyén autonómiájának védelmére, ha más alapjogra nem lehetséges hivatkozni. Az általános személyiségi jog egyes összetevőit a személyiség szabad kibontakoztatásának joga, az önrendelkezési

¹ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42, 44–45.

jog, az általános cselekvési szabadság és a magánszférához való jog jelenti.²

Az önrendelkezési jogot az Alkotmánybíróság az emberi méltóság, így az általános személyiségi jog tartalmi elemeként definiálta és széles körű védelemben részesíti, mint a döntésre képes ember saját teste és sorsa feletti rendelkezési jogát. Az önrendelkezés joga tehát az emberi méltósághoz való jogból, mint anyajogból ered, amely abszolút jellegű, korlátozhatatlan és minden más jogot megelőző alapjog. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az emberi méltósághoz való jog csak az emberi státusz meghatározójaként, az élethez való joggal fennálló egységében abszolút és korlátozhatatlan³ Anyajog mivoltából levezetett egyes részjogai (mint pl. az önrendelkezéshez és a személy testi integritásához való jogok) azonban bármely más alapjoghoz hasonlóan korlátozhatók.⁴

Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott arra, hogy az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartására és védelmére az alapjogokkal kapcsolatban nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről⁵. Az alapjog védelmére irányuló intézményvédelmi kötelessége alapján tehát az államnak meg kell teremtenie azon kereteket, amelyek az emberi méltósághoz való alapjog és annak egyes részjogosultságai gyakorlásához a megfelelő feltételeket, valamint a joggyakorlás során érintett jogi érdekek egyensúlyát biztosítják.

Az önrendelkezési jog speciális vetülete az egészségügyi önrendelkezési jog. A kötelező védőoltásokat érintő nemzetközi jogi szabályozás kiemelkedő jelentőségű dokumentuma az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására való tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezményének (Oviedói Egyezmény) 5. cikke általános jelleggel rögzíti, hogy egészségügyi beavatkozás csak az után hajtható végre, ha abba az érintett személy szabad tájékozottságon és tájékozottságon alapuló beleegyezését adta.

Magyarországon az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 15. § (1) bekezdése garantálja a betegek önrendelkezési jogát, amely kizárólag törvényben meghatározott esetekben és módon korlátozható. Ennek megfelelően a törvény három esetkörben – életkorhoz kötötten, megbetegedési veszély esetén, illetve külföldre történő kiutazásnál - írja elő kötelező védőoltás elrendelését.

III. A járványos megbetegedések elleni védőoltások megjelenése

A járványos megbetegedések elleni oltások rendszere sikerrel küzdött le számos halálos, illetve súlyos

² 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 279.

³ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 258-294.

⁴ 75/1995. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1995, 376, 383.

⁵ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 297.

szövődménnyel járó betegséget, amelynek eredményeképpen egyes megbetegedések teljesen eltűntek Magyarországon, illetve Európa területéről. A védőoltásokkal megelőzhető fertőző betegségek ma már ritkábban fordulnak elő, amely a hosszú ideje tartó, tömeges oltásoknak köszönhető. Az első, himlő elleni védőoltás az 1700-as évek végén jelent meg, amelyet Magyarországon 1876-ban vezettek be. Ezt követte a diftéria elleni védőoltás 1928-ban, majd a tetanusz elleni oltás 1942-ben. 1954-ben került bevezetésre az első kombinált oltás, a Di-Per-Te, amely a diftéria, a szamárköhögés és a tetanusz ellen nyújtott védelmet. A BCG oltás, illetve a járványos gyermekbénulás elleni oltások, majd a kanyaró elleni oltás bevezetése újabb, addig gyakran halálos kimenetelű megbetegedések ellen jelentett hatékony védelmet.⁶ Az oltásoknak köszönhetően a XX. század első évtizedétől kezdődően nem fordult elő himlős megbetegedés; míg a feketehimlő az 1970-es évektől kezdődően az egész világon eltűnt.

A védőoltások megjelenését követően egyes államokban, így Magyarországon is - ahol kötelező, a lakosság számára térítésmentesen biztosított védőoltási rendszer alakult ki⁷ - a súlyosabb megbetegedések ellen védelmet nyújtó oltások kötelező bevezetésére került sor.

Az EU/EGT-tagállamok oltási rendjeit hasonló elvek mentén alakították ki, ám azok nem teljesen azonosak. Így megfigyelhetők különbségek az oltásra kötelezettek kora és csoportja (pl. kötelezett minden adott életkorú gyermek, vagy csak azok, akik veszélyeztetett csoportba tartoznak), a vakcina pontos típusa (pl. egyes összetevők eltérhetnek), az oltások száma és a beadás ideje körében, illetve a tekintetben, hogy a vakcinát önmagában vagy más vakcinákkal kombinációban adják-e be.⁸

IV. A kötelező védőoltások jogszabályi háttere Magyarországon

Az életkorhoz kötött kötelező védőoltásokra vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket az Eütv. tartalmazza. Ennek megfelelően rögzítésre került, hogy a járványügyi tevékenység célja a fertőző megbetegedések, a járványok megelőzése és leküzdése, valamint az emberi szervezet fertőző betegségekkel szembeni ellenállóképességének fokozása⁹, míg a védőoltás célja a fertőző betegségekkel szembeni aktív, illetve passzív védettség kialakítása.¹⁰ Meghatározott esetekben a védőoltás elhalasztható, a kezelőorvos, a beteg vagy a beteg törvényes képviselője a beteg lakóhelye szerint illetékes egészségügyi államigazgatási szervnél kérelmezheti a védőoltás alóli mentesítést, ha a) a védőoltásban részesítés a beteg egészségi állapota miatt nem lehetséges, vagy a védőoltás a beteg

⁶ Védőoltások bevezetése és főbb változásai Magyarországon. VACSATC Magyarország. <http://www.oltasbiztonsag.hu/?V%E9d%F5olt%E1sok-bevezet%E9se-%E9s-%F5bb-v%E1ltoz%E1sai-Magyarorsz%E1gon&pid=121> (2022.07.07.)

⁷ Ferenci Tamás: Védőoltásokról a tények alapján. Medicina, Budapest 2017. 508. o.

⁸ Oltási naptárak az EU/EGT tagállamokban. Európai Vakcinázási Információs Portál. <https://vaccination-info.eu/hu/vedooltasok/mikor-szukseges-vedooltas/oltasi-naptarak-az-euegt-tagallamokban> (2022.07.07.)

⁹ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 56. § (1) bekezdés.

¹⁰ Eütv. 57. § (1) bekezdés.

egészségét vagy meglévő betegségét várhatóan károsan befolyásolná, és b) az a) pont szerinti körülmény változása belátható időn belül nem várható.¹¹

Ha a védőoltás igénybevételére köteles személy e kötelezettségének írásbeli felszólításra sem tesz eleget, az egészségügyi államigazgatási szerv a védőoltást elrendeli. Az egészségügyi államigazgatási szerv közvetlen járványveszély fennállása esetén - a veszélyhelyzet szerint meghatározott védőoltások köre tekintetében - a határozatot azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja.¹²

A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet (a továbbiakban NM rendelet) 5. § (1) bekezdése felsorolja az életkorhoz kötött védőoltásokat. Rögzíti, hogy azoknál a gyermekeknél, akiknél bármelyik kötelezően előírt védőoltás elmaradt, az elmaradt védőoltást a legrövidebb időn belül pótolni kell. Azok az orvosok, akik bölcsődei ellátást nyújtó intézménybe, óvodába, nevelőszülőkhöz, gyermekotthonba, illetőleg egyéb gyermekközösségbe, továbbá alap-, közép- és felsőfokú oktatási intézménybe kerülő gyermekek vizsgálatát végzik, kötelesek az életkor szerint esedékessé vált oltások megtörténtét ellenőrizni. A hiányzó oltásokat az oltás végzésére jogosultaknak pótolniuk kell.¹³

Az NM rendelet 4. § (2) bekezdése szerint az adott évi védőoltási tevékenységre vonatkozó, életkorhoz kötött kötelező védőoltásokkal kapcsolatosan felsorolt feladatok gyakorlati végrehajtásához szükséges ismereteket az országos tisztifőorvos által kiadott, az adott év védőoltási tevékenységére vonatkozó módszertani levél tartalmazza.

V. Az oltásellenes mozgalmak megjelenése

A megbetegedések ritkulása, majd *quasi* eltűnése osztársadalmi szinten eredményezheti azt, hogy – miután közvetlen veszélyét nem érzik – a társadalom tagjaiban kétségek fogalmazódnak meg a védőoltások szükségessége tárgyában. A védőoltások elmaradása következtében fel-felüti a fejét világszerte néhány védőoltással megelőzhető betegség, úgy, mint a 2012. évi wales-i kanyarójárvány. Más esetekben háborús körülmények – így például a Szíriában dúló polgárháború - vezetnek a mármár eltűntnek hitt betegségek, például a járványos gyermekbénulás ismételt elterjedéséhez.

A kötelező védőoltások bevezetésével egyidejűleg megjelenő oltásellenes mozgalmak az oltásokat nem csupán szükségtelennek, hanem egyenesen károsnak, veszélyesnek, az egyéni szabadságjogokat sértőnek találták, amelyek hátrányos következményei, veszélyei jelentősen meghaladják az esetleges védettség kialakulásából származó előnyöket¹⁴. Az 1879-ben létrejött

¹¹ Eütv. 58. § (3) bekezdés.

¹² Eütv. 58. § (7) bekezdés.

¹³ A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM Rendelet 5. § (8) bekezdés.

¹⁴ James *Colgrove* – Sara J. *Samuel*: Freedom, Rights and Vaccine Refusal: The History of an Idea. *American Journal of Public Health* 2022/2. sz. 234-241. o.

Amerikai Vakcinaellenes Liga tagjai az oltóanyagokat veszélyesnek, hatástalannak tartották, ezzel szemben az oltást támogató egészségügyi intézmények magukat az oltásellenes mozgalmakat nevezték a társadalom beoltott tagjait veszélyeztető jelenségnek. A polgári engedetlenségnek e válfaja erőszakos, tömeges oltási programokat is megalapozott 1894 és 1902 között New York államban.

Ebből az időszakból származik a manapság is sokat idézett és hivatkozott 1905-ös *Jacobson vs. Massachusetts* ügy, amelyben a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a kötelező oltás nem sérti az amerikai alkotmány 14. számú kiegészítésének rendelkezéseit. Rögzítette az ítélet, hogy az alkotmány által garantált szabadság nem abszolút jog, amely mindig és minden körülmények között korlátozásmentesen illeti meg az állampolgárt, így a közjó érdekében történő korlátozása jogszerű. Napjainkban - bár a nyájimmunitás megfelelő szinten tartását elősegítik az állami közhatalom eszközeivel támogatott védőoltások - az egyének védőoltásokkal kapcsolatos attitűdjét az egyes oltások kötelezővé tétele hátrányosan is befolyásolhatja, mivel megvonja a szülőktől a döntés szabadságát.

A kötelező védőoltásokkal szemben leggyakrabban felhozott érveket három nagy csoportba sorolhatjuk, úgymint: 1. az emberek állammal szembeni alapvető jogait érintő; 2. az esetleges egészségkárosodásokra hivatkozó; 3. a védőoltások hatékonyságával kapcsolatos ellenvetéseket.¹⁵ Jelen tanulmányban az alapvető jogokat – így elsősorban az élethez és emberi méltósághoz való jogból eredő önrendelkezési jogot, a magánélet és a családi élet sérthetlenségéhez fűződő jogot, valamint a lelkiismereti és vallásszabadságot¹⁶ - érintő érvek, a kötelező védőoltásokkal szembeni ellenvetések mentén tekintem át az Emberi Jogok Európai Bíróságának, illetve a magyar Alkotmánybíróságának és a Kúriának a védőoltásokkal, illetőleg azok elmulasztásának jogkövetkezményeivel kapcsolatos gyakorlatát.

VI. A kötelező védőoltás az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában; a Vavricka kontra Cseh Köztársaság ügy

A kötelező oltásokkal kapcsolatos kérdések az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában is megjelentek az élethez való jog (Emberi Jogok Európai Egyezményének 2. cikke), a magán- és családi élet sérthetlenségéhez való jog (Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikke) és a gondolat-, lelkiismeret- és vallás szabadsága (Emberi Jogok Európai Egyezményének 9. cikke)

¹⁵ *Mohai Zsuzanna–Pénzes Melinda: A kötelező védőoltásokkal szembeni ellenállás megjelenése a népegészségügyi hatósági ügyekben. Egészségtudomány 2018/3–4. sz. 84. o.*

¹⁶ Az oltásokkal kapcsolatos ellenérzések, kételyek valláson, nézetrendszeren is alapulhatnak. Bizonyos vallási tanítások eleve elfogadhatatlannak tartják a védőoltást, mint az emberi életbe való külső beavatkozás intézményét, mások bizonyos oltóanyagok (így például abortált magzatokból nyert vivóanyagok) használatát utasítják el. A Római Katolikus Egyház 2005. július 9-én kiadott állásfoglalásában az Apostoli Szentszék súlyos aggályait fejezi ki a művi abortuszról származó sejtvonalak segítségével előállított oltóanyagokkal kapcsolatban. A vatikáni állásfoglalás szerint az orvosoknak és a családoknak kötelességük alternatív vakcinák használatát kérni, amennyiben ilyenek léteznek.

kapcsán.

Az EJEB az élethez való jog kapcsán kiemelte, hogy az abszolút, az államnak nemcsak tartózkodnia kell attól, hogy maga kövessen el azt korlátozó cselekményeket, hanem pozitív kötelezettsége is van, tehát mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy az életet veszélyeztető kockázatokat megelőzze, ezáltal védelmet nyújtva az egyénnek.¹⁷ Ez kiterjed a közegészségüggyel kapcsolatos kérdésekre is azzal, hogy az állam e téren nagy mérlegelési szabadsággal rendelkezik.¹⁸

A gyermekkori kötelező oltásokkal kapcsolatban az EJEB kifejtette, hogy a 2. cikk az élettől való megfosztással szemben ad védelmet, és bár felfogható a testi integritás védelmeként is, az oltás önmagában nem jelent olyan fokú beavatkozást, amely ezt megsértené.¹⁹ Ha az oltás esetleges mellékhatása nem jelent súlyos kockázatot, akkor nem tartozik a 2. cikk hatálya alá. Amennyiben az oltás mégis halált okoz, az állam abban az esetben sem vonható felelősségre, ha megfelelő lépéseket tett annak érdekében, hogy nyomon kövesse és ellenőrizze a folyamatot; az elszigetelt halálesetek nem jelentik a 2. cikk sérelmét.²⁰

Az EJEE 8. és 9. cikkével függ össze az Emberi Jogok Európai Bíróságának a védőoltás témáját érintő legátfogóbb ítélete, amelyet a Vavricka kontra Cseh Köztársaság ügyben hozott – Franciaország, Magyarország, Észak-Macedónia, Olaszország, Moldova, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia és az Egyesült Királyság kötelező védőoltásokkal kapcsolatos gyakorlatának felhasználásával - 2021. április 8-án.

A Cseh Köztársaságban az oltási kötelezettség indokolatlan elmulasztása esetén a szülőket megbírságozzák, de az oltás beadását fizikailag nem kényszerítik ki. Az oltási rend elmulasztása esetén a be nem oltott gyermekeket – ha a mulasztás oka nem egészségügyi jellegű volt - óvodába nem veszik fel. A Vavricka ügyben a kérelmezők egyikét (Vavricka urat) azért bírságozták meg, mert két gyermekénél elmulasztotta az oltási kötelezettség teljesítését, a többi kérelmező (Novotná, Horych, Brozik, Dubsky és Rolecek) esetében pedig a hatóságok megtagadták az oltatlan gyermekek óvodába való felvételét. Novotná és Horych kérelmezők aggályai orvosi jellegűek voltak, míg Vavricka úr esetében az természettudományos jellegű kétségek mellett a lelkiismereti- és vallásszabadság körébe tartozó kérdések is felmerültek.

Az EJEB a Vavricka ügyben kifejtette, hogy a kötelező védőoltás az EJEE 8. cikkének hatálya alá tartozik, figyelemmel arra, hogy olyan invazív orvosi beavatkozásnak tekinthető, amely a fizikai integritáshoz való jogot sérti. Elismerte, hogy a cseh oltási rendszer egészségvédelmi célokat szolgál: egyfelől az oltás védi azt, aki megkapja, és azokat is, akik orvosi okokból nem kaphatják meg az oltást.

¹⁷ L.C.B. v. The United Kingdom (Application no. 23413/94) 9 June 1998, para. 36.

¹⁸ Vavricka and others v. The Czech Republic (Application nos. 47621/13 and 5 others) 8 April 2021

¹⁹ Carlo Boffa and 13 others v. San Marino (Application no. 26536/95) 15 January 1998, para 33.

²⁰ Association of Parents v. The United Kingdom (Application no. 7154/75) 12 July 1978, para 31.

Míndez a nyájimmunitás fenntartását biztosítja. E rendelkezések ekként az egyént és a közegészséget egyaránt védik. Ítéletében az EJEB a gyermekek mindenk felett álló érdekének figyelembevételének fontosságát hangsúlyozta, kiemelve, hogy az immunizáció olyan cél, amely csak oltás útján tud érvényesülni.²¹

Rögzítette az EJEB, hogy az oltási program olyan betegségeket érint, amelyekkel szemben az oltás biztonságos, az oltáspolitiká arányos korlátozást jelent az egyén alapvető jogai vonatkozásában. A vakcinák biztonságossága é a hatékonysága nem kérdőjeleződött meg az eljárás során, a kiszabott bírság nem volt eltúlzott mértékű. Az óvodai felvétel elutasításával kapcsolatos szankció a gyermekek fejlődésének jelentős gátját képezte, inkább minősíthető preventívnek, mint büntető jellegűnek; az általános iskolai felvételüket az oltási státuszuk nem érintette.²²

A gyermekek kötelező védőoltása az EJEB megállapítása szerint nem jelenti a testi integritásba történő olyan fokú beavatkozást, amely sértene az EJEE 2. cikkében foglalt élethez való jogot. Amennyiben a védőoltás elmaradása esetén annak beadását adminisztratív eszközzel elrendelik, vagy közvetve, valamely hátrány kilátásba helyezésével ösztönzik az egyént a védőoltás felvételére - illetve azzal vonják el az egyéntől a döntés jogát - a magánélet védelméhez való jog sérelmének kérdése felmerül. Ennek kapcsán az EJEE 8. cikk (2) bekezdése korlátokat határoz meg: e jog gyakorlásába hatóság csak törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság, vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges. ennek keretében vizsgálni kell azt is, hogy a korlátozás arányban áll-e a céllal. Az EJEB megállapítása szerint a támadott intézkedések demokratikus társadalomban szükséges, arányos korlátozást jelentenek.²³

A gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsággal összefüggésben az EJEE rögzítette, hogy az Egyezmény 9. cikke nem minden esetben biztosítja azt a jogot, hogy a közéletben úgy viselkedhessünk, ahogy azt a meggyőződésünk diktálja. Vavricka úrral kapcsolatosan azt is megállapította a bíróság, hogy a nemzeti bíróság felhívása ellenére sem adott egyértelmű magyarázatot arra, hogy hitvilágában mi az, ami akadályozza az oltás felvételével kapcsolatban, márpedig a 9. cikk csak a kellően kötelező erejű, komoly, koherens és lényeges hitet vagy meggyőződést részesíti védelemben.²⁴

²¹ Vavricka and others v. The Czech Republic (Application nos. 47621/13 and 5 others) 8 April 2021

²² Uo.

²³ Uo.

²⁴ Uo.

VII. A kötelező védőoltások az Alkotmánybíróság határozatai tükrében

Az Alkotmánybíróság elsőként a 39/2007. (VI. 20.) AB határozatban foglalt állást az elmaradt kötelező védőoltások pótlására kötelezés alkotmányossága kérdésében.

Kiemelte, hogy a kötelező védőoltások rendszere legszorosabban az emberi méltósághoz való joghoz kötődik, amelynek alapján az egyénnek joga van az egészségügyi ellátásba beleegyezni, vagy azt visszautasítani. Az életkorhoz kötött kötelező védőoltások alanyai – a gyermekek - azonban nem rendelkeznek az önrendelkezéshez szükséges döntéshozatali képességekkel, így az esetükben nem merül fel az önrendelkezési jog korlátozása.²⁵

Az emberi méltósághoz való jogból ered a testi integritáshoz való jog, amit a védőoltás, mint invazív beavatkozás, korlátoz. Másfelől, a szülőknek joguk van ahhoz, hogy a gyermeküket világnézetüknek, meggyőződésüknek megfelelően neveljék, amit az életkorhoz kötött védőoltások szabályozása korlátoz.²⁶

Az Alkotmánybíróság kiemelte az indítványozók által előadott természettudományos kérdések kapcsán, hogy nem az alkotmánybírói eljárás a tudományos igazságok és a versengő tudományos nézetek közötti választás döntő fóruma. Kimondta, hogy a tudomány kompetenciája és autonómiája az Alkotmánybíróság számára is meghatározó. Demokratikus társadalomban elsősorban a megfelelően szabályozott, ésszerű és nyilvános jogalkotási eljárások során kell figyelembe venni a tudomány megállapításait és a tudomány képviselőinek javaslatait. Jelen esetben az Alkotmánybíróság tekintettel volt arra, hogy az Egészségügyi Világszervezetben belül létrehozott Department of Immunization, Vaccines and Biologicals rendszeresen fogalmaz meg ajánlásokat és közöl felméréseket a védőoltások alkalmazásáról. Az indítványok benyújtásakor az Immunization policy, Global programme for Vaccines and Immunization (1996), majd a Vaccines, Immunization and Biologicals (2002-2005 Strategy) című dokumentum fogalmazta meg, hogy az államoknak milyen lépéseket indokolt tenniük a gyermekek és a társadalom többi tagja fertőző betegségekkel szembeni védettségének erősítése érdekében. A védőoltások alkalmasságának és szükségességének megállapításakor ugyanakkor az Alkotmánybíróság figyelembe vette, hogy az Egészségügyi Világszervezet ajánlásaiból nem következik, hogy bírósági úton kikényszeríthető, kötelező védőoltási rendszert indokolt intézményesíteni.²⁷

A természettudományos kérdések kapcsán az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy eljárása során nem kérdőjelezhető meg, hogy a védőoltások, köztük az életkorhoz kötött védőoltások az emberi szervezet fertőző betegségekkel szembeni ellenállóképességének fokozását és a fertőző megbetegedések elterjedésének megelőzését szolgálják. Az Alkotmánybíróság elfogadta a

²⁵ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 520–521.

²⁶ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 523.

²⁷ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 524.

jogalkotónak azt a tudományos ismeretekre támaszkodó előfeltevését, hogy az intézményesített védőoltások egyént és társadalmat érintő előnyei messze meghaladják azokat a lehetséges károkat, amelyek mellékhatásként jelentkezhetnek a beoltott gyermekeknél. A védőoltások elmaradása általában véve sokkal nagyobb kockázatot jelent a gyermekek egészségére, mint a védőoltások.²⁸

Az életkorhoz kötött védőoltások esetében a gyermek jogainak védelme és a járványügyi közérdek nem különíthető el teljesen, mivel az oltások jelentős részben a közösségben élő gyermekek egészségének védelmét szolgálják. Így az életkorhoz kötött védőoltások alkalmasságának és szükségességének megállapításához egyfelől a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítását, másfelől az egész társadalom fertőző betegségekkel, járványokkal szembeni védelmét tekintette irányadónak.²⁹

Mindazonáltal az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy általában véve az életkorhoz kötött védőoltások nem minősíthetők szükségtelen alapjog-korlátozásnak. Tekintettel a természettudományos előfeltevésekre, életkorhoz kötött védőoltások alkalmas és szükséges eszköznek minősülnek egyfelől a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosításához, másfelől az egész társadalom fertőző betegségekkel, járványokkal szembeni védelméhez. A gyermekek testi-lelki integritásához való jogának és a szülők gyermekeik gondozásához fűződő alapjogának korlátozását szükségessé teszi egyrészt az államnak az Alkotmány 67. § (1) bekezdéséből következő intézményes (objektív) alapjog-biztosítási kötelezettsége, másrészt a 70/D. §-hoz kapcsolódó közegészségügyi, járványügyi közérdek mint alkotmányos cél.³⁰

Az alapjogok korlátozásával összefüggésben kiemelte az Alkotmánybíróság, hogy a 879/B/1992. AB határozatban foglaltak szerint csak abban az esetben korlátozhatja az állam az alapjogokat, ha legitim célok védelme más módon nem érhető el. A korlátozásnak arányosnak kell lennie, és a törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott ez alapján, hogy a gyermekek egészségének védelme és a fertőző betegségek elleni védekezés alkotmányosan indokolja az alapjog korlátozását. Mindamellett, hogy a fertőző betegségek elleni védőoltások a beoltott gyermekeket immunizálják, a gyermekközösségek és a társadalom kollektív immunitásához az is szükséges, hogy a társadalom immunizált tagjainak száma ne csökkenjen egy kritikus pont alá.³¹

Kiemelte az Alkotmánybíróság, hogy az életkorhoz kötött védőoltások, mint alapjog-korlátozó beavatkozások arányosságát a járványügyi célok és indokok, valamint a szabályozásban megjelenő korlátozások és garanciák összevetése határozza meg. A védőoltások elmaradása veszélyeztetheti az

²⁸ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 525.

²⁹ Uo.

³⁰ Uo.

³¹ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 526.

egyént és a közösséget. Ugyanakkor hangsúlyozta az Alkotmánybíróság azt is, hogy nincsenek veszélytelen védőoltások. Amikor az állam kötelezővé tesz egyes védőoltásokat, a kockázatok viseléséről dönt. Az állam Alkotmányból fakadó kötelessége, hogy kizárólag olyan betegségek megelőzésére írjon elő oltási kötelezettséget, amelyek esetében az feltétlenül indokolt, és a gyermekek csak olyan védőoltásokat kapjanak, amelyek a lehető legkisebb egészségügyi kockázattal járnak. Az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy a kockázatok szempontjából alapvető jelentőségű, hogy az oltóanyagok minőségéről, megbízhatóságáról, folyamatos ellenőrzéséről is végső soron az államnak kell gondoskodnia.³²

A lelkiismereti és vallási meggyőződés miatti mentesülés kérdése körében az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy az állam feladata az, hogy biztosítsa a gyermekek számára azt a védelmet és gondoskodást, ami a megfelelő testi, szellemi, erkölcsi fejlődéshez szükséges. Ennek megfelelően az államnak akár a szülőkkel szemben is védelmeznie kell a gyermek érdekeit. A védőoltás az egyén és a társadalom többi tagjának egészségét védi, így a gyermekeknek érdeke fűződik ahhoz, hogy megkapják az életkorhoz kötött védőoltásokat, a gyermekközösségek tagjainak pedig ahhoz, hogy a közösség tagjai minél szélesebb körben legyenek védettek. Hangsúlyozta az Alkotmánybíróság, hogy a lelkiismereti és vallási okból oltást ellenzők egy része nem a védőoltásokat ellenzi, hanem egy, meghatározott összetételű oltóanyagot kifogásol. Ha többféle oltóanyag rendelkezésre áll, akkor lehetőség van alternatív oltóanyag használatára.³³

Az Alkotmánybíróság a 3080/2019. (IV. 17.) AB határozatában alkotmányjogi panasz elutasításáról döntött. Az ügy tényállása szerint az indítványozók a kötelező védőoltás beadatását megtagadták, és egyidejűleg a gyermekorvostól kijelentkeztek. A gyermek kötelező védőoltásainak elmaradása ügyében a hatósági eljárás indult, amelynek eredményeként az eljáró hatóságok az indítványozókat kötelezték az életkorhoz kötött kötelező védőoltások tekintetében az oltottsági állapot megállapítása, illetve az oltások megkezdése vagy pótlása céljából a gyermekorvos rendelőjében történő megjelenésre. Az indítványozók a másodfokú határozattal szemben bírósághoz fordultak, amely azonban a keresetet elutasította. A gyámhatóság a fentiekkel párhuzamosan elrendelte az indítványozók gyermekének a védelembé vételét. A másodfokon eljáró közigazgatási hatóság a gyermekek nevelőszülőnél való elhelyezését rendelte el. Ezt követően az indítványozók bírósági felülvizsgálat iránt terjesztettek elő keresetet, amelyet a bíróság elutasított. Az ítélet ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be az indítványozók; A Kúria ítéletével az elsőfokú ítélet hatályában fenntartotta. A Kúria ítéletével szemben előterjesztett alkotmányjogi panasz alapján lefolytatott eljárásban az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy a gyermekek védelemhez és

³² 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 527.

³³ 39/2007. (VI. 20.) AB határozat. ABH 2019. 529.

gondoskodáshoz való joga több pólusú; jogosultja a gyermek, kötelezettje elsősorban a család, másodlagosan azonban az állam.³⁴ A szülők neveléshez való joga pedig egyben kötelezettség is arra, hogy a gyermek védelmét biztosítsák. Abban az esetben, ha a szülők a gyermek kötelező oltását elmulasztják, és a hatósággal nem működnek együtt, sőt a hatóság tevékenységét akadályozzák, úgy a gyermek érdekeit figyelembe véve arányos módon korlátozható a szülők alapjoga azzal, hogy a gyermek családból történő kiemelésének célja nem a szülői felügyeleti jog tartós elvonása, hanem a gyermek jólétének biztosítása.³⁵

VIII. Kúriai joggyakorlat a kötelező védőoltások kapcsán

A kötelező védőoltások elmulasztása esetére a jogalkotó közegészségügyi hatósági, gyámhatósági, szabálysértési, büntetőjogi szankciókat helyez kilátásba, amelyek jogszerűségének vizsgálata a Kúria esetjogában is felmerült. Jelen tanulmányban három, közigazgatási és polgári jogi tárgyú kúriai ítélet bemutatására kerül sor.³⁶

A védőoltások kapcsán gyakorolható orvosválasztás szabadságát érintette a Kúria Kfv.37.409/2021. sorszám alatti határozata. Az ügyben a felperesek gyermekének iskolájában dolgozó védőnő értesítette a közegészségügyi hatóságot, hogy az iskolai kampányoltás keretében végzendő, életkorhoz kötött Hepatitis B védőoltásának beadása nem az arra jogosult iskolaorvos útján történt meg. A hivatalból induló hatósági eljárásban a felperesek előadták, hogy a megelőző évben már jelezték a háziorvosuknak, miszerint a gyermeknek szeretnék beadatni a Hepatitis B elleni oltást; a gyermek immunizálása 2019. július hónapban megtörtént. Az oltásra a felperes által patikában vásárolt, felnőttek számára kifejlesztett védőoltással került sor, amelyet a háziorvos írt fel, majd az I. r. felperes vásárolt meg. A második adag oltást a háziorvos nem tudta beadni, ezért arra másik orvost kértek fel a felperesek, aki azonban - mint az alperesi hatóság megállapította – az Állami Egészségügyi Ellátó Központ működési nyilvántartására vonatkozó adatbázisban nem szerepelt, így Magyarországon érvényes működési nyilvántartással nem rendelkezett, önálló orvosi tevékenység végzésére nem volt jogosult.

³⁴ 3080/2019. (IV.17.) AB Határozat. ABH 2019. 681.

³⁵ 3080/2019. (IV.17.) AB Határozat. ABH 2019. 683.

³⁶ A kötelező védőoltások elmulasztásának esetleges büntetőjogi vagy szabálysértési következményei nem képezik jelen tanulmány tárgyát. Azonban említést érdemel e körben a Legfelsőbb Bíróság Bfv.25/2009/5. sorszám alatti ítélete. Ebben a bíróság elválasztotta a kiskorú veszélyeztetésének büntetést a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásától. A kiskorú veszélyeztetésének büntette olyan eredmény-bűncselekmény, amely megvalósításának kettős feltétele van. Kifejtette, hogy egyrészt a kiskorú testi fejlődésének már bekövetkezett tényleges veszélyeztetése, vagyis a gyermek adott betegséggel szembeni immuniásának hiánya, továbbá a fertőződés ténylegesen fennálló reális lehetősége is szükséges a bűncselekmény megvalósulásához. A fertőződés esélye a széleskörű átoltoottságra tekintettel csekély, így nem volt megállapítható, hogy a terheltek gyermeke oltások hiányában állandó, fejlődést veszélyeztető súlyos fertőzések veszélyében élne. Rögzítette azonban az ítélet, hogy az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Kormányrendelet a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztását szankcionáló 102. § (1) bekezdésben lehetővé teszi pénzbírság kiszabását.

Míndezek alapján az alperes kötelezte a felpereseket, hogy az iskolai kampányoltás keretében elvégzendő életkorhoz kötött Hepatitis B elleni védőoltás felvételére az iskolaorvosnál jelentkezzenek. és gyermeküket az iskolaorvossal oltassák be. Egyúttal 100.000 forint egészségügyi bírságot is kiszabott a felperesekkel szemben. Az alperes álláspontja az volt, hogy az életkorhoz kötött kötelező oltásokat 11 éves kortól az iskolai kampányoltások keretében kell elvégezni; arra az iskolaorvos köteles, és arra kizárólag oltóhelyen van lehetőség. A perbeli esetben azonban ez nem valósult meg, aminek magyarázatát a felperesek nem adták.

A határozattal szemben előterjesztett keresetlevelükben a felperesek annak megsemmisítést azért kérték, mert külföldi utazás miatt döntöttek úgy, hogy idő előtt beadatják gyermeküknek a Hepatitis B elleni oltást. A gyermeket két alkalommal beoltatták, ezt hitelt érdemlően bizonyítani tudták. Álláspontjuk szerint a szabad orvosválasztáshoz való, az Eütv. 8. § (1) bekezdésében foglalt jogukat sértette az alperes határozata.

A felperesek keresetét az eljáró törvényszék elutasította, kiemelve, hogy az életkorhoz kötött kötelező oltásokat 11 éves kortól kezdődően iskolai kampányoltás keretében kell beadni. A gyermeket második alkalommal beoltó orvos nem volt jogosult az oltás beadására; az oltás jogellenes módon, a szabályozott védőoltási rendtől eltérően történt beadásával a felperesek megsértették a hatályos oltási rendet; az orvosválasztás szabadságára megalapozatlanul hivatkoztak, ugyanis az iskolai kampányoltás esetén csak meghatározott személy tekinthető oltóorvosnak.

A törvényszék ítéletét hatályon kívül helyező végzésében a Kúria rögzítette, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma által kiadott, a Nemzeti Népegészségügyi Központ által jegyzett – jogszabálynak nem minősülő – VML-ben foglaltakat a hatóság eljárása folytán köteles alkalmazni, az abban foglaltaknak megfelelően eljárni. Az NM rendelet 4. § (2) bekezdése ugyanis kimondja, hogy az adott évi védőoltási tevékenységre vonatkozó, az 5-13. §-ban, valamint a 15. és 16. §-ban felsorolt feladatok gyakorlati végrehajtásához szükséges ismereteket az országos tisztifőorvos által évente kiadott, az adott év védőoltási tevékenységére vonatkozó módszertani levele (a továbbiakban: VML) határozza meg. Ebből az is következik, hogy az iskolai kampányoltások körébe tartozó oltások esetén az állampolgárokat nem illeti meg a szabad orvosválasztás joga, ugyanis ez alól kivételt fogalmaz meg az Eütv. 8. § (1) bekezdése, amikor kimondja, hogy a betegnek joga van az állapota által szakmailag indokolt szintű egészségügyi szolgáltató és - ha jogszabály kivételt nem tesz - a választott orvos egyetértésével az ellátását végző orvos megválasztásához, amennyiben azt az egészségi állapota által indokolt ellátás szakmai tartalma, az ellátás sürgőssége vagy az ellátás igénybevételének alapjául szolgáló jogviszony nem zárja ki.

Hangsúlyozta, hogy a két védőoltás beadására sor került; az adminisztrációs kötelezettségek nem megfelelő teljesítése nem azonosítható az oltás elmaradásának tényével. Rögzítette a Kúria, hogy

önmagában abból a tényből, hogy a védőoltás beadásának dokumentálása hiányos, azt nem jogszabály által arra feljogosított oltóorvos adta be, illetve nem ellenőrizhetőek az oltóanyag szállítási, tárolási körülményei, nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a ténylegesen beadott oltás ellenére a gyermek védőoltásának beadása elmaradt.³⁷

A kötelező védőoltásokkal kapcsolatos jogszabályi rendelkezések hierarchiáját érintette a Kúria Kfv. 37.367/2019. számú ítélete. Az ügy tényállása szerint a felperes gyermekénél a 15 hónapban esedékes MMR védőoltás beadását követően röviddel juvenilis idiopathiás arthritisz megbetegedés lépett fel. A felperes ezért oltást követő nemkívánatos eseményt (OKNE) jelentett be és kérte gyermekének végleges mentesítését az oltások alól.

Az Országos Epidemiológiai Központ OKNE Bizottsága megállapította, hogy az MMR oltás és a megbetegedés közötti ok-okozati összefüggést epidemiológiai adatok nem igazolják. A mentesítési kérelem nyomán eljáró közigazgatási hatóság orvosi szakvélemény csatolására hívta el a felperest, kiemelve, hogy az Országos Epidemiológiai Központ által évente kiadott Védőoltási Módszertani Levél (VML) 5. számú melléklete tartalmazza azon klinikai védőoltási tanácsadók listáját, amelyek a kért szakvélemény kiállítására jogosultak. A hatóság megismételt eljárásában a felperes mentesítés iránti kérelmét elutasította arra hivatkozva, hogy a felperes a mentesítés indokoltságát alátámasztó szakvéleményt nem csatolt. Ezt követően a felperes ismételt előterjesztette a mentesítés iránti kérelmet, ezúttal a gyermekorvos által kiállított igazolást csatolva, amely szerint a meglévő betegsége tekintettel a védőoltás alóli mentesítés indokolt lehet. Kérelmét az elsőfokú hatóság ismételt elutasította, figyelemmel arra, hogy álláspontja szerint a gyermek jelenlegi gyermekorvosa nem minősül kezelőorvosnak az oltást követően kialakult megbetegedés szempontjából. Az elutasító határozat elleni fellebbezés nyomán eljáró alperes a határozatot helybenhagyta. Az alperesi határozat ellen benyújtott keresetet a bíróság elutasította arra figyelemmel, hogy a felperes a mentesítés indokoltságát nem támasztotta alá kezelőorvos által adott szakvéleménnyel. A lefolytatott bizonyítási eljárásban kirendelt szakértő és szakkonzulens sem véleményezte, hogy a felperes gyermekének végleges mentesítése indokolt lenne az összes kötelező védőoltás alól.³⁸

A védőoltás alóli mentesítés kapcsán hozott Kfv.37.367/2019. számú ítéletében leszögezte a Kúria, hogy annak részletes szabályait az Eütv. tartalmazza. Ennek 58. § (3a) bekezdése értelmében a (3) bekezdés szerinti – védőoltás alóli mentesítésre vonatkozó - kérelemhez csatolni kell a mentesítés indokoltságát alátámasztó, a kezelőorvos által adott szakvéleményt. Ennek megfelelően nem szükséges orvosi szakvélemény csatolása, mert az ezt előíró VML nem jogszabály, így az Eütv.

³⁷ Kúria Kfv.37.409/2021.

³⁸ Kúria Kfv.37.367/2019.

rendelkezéseit nem írja felül. Ha a kérelmet a kezelőorvos által kiadott szakvélemény a kérelmet csak részben támasztja alá, akkor a mentesítés akár részlegesen is teljesíthető.

A Kúria megállapítása szerint tehát jogszabálysértő volt a felperes felhívása orvosi szakvélemény benyújtásra, így az elsőfokú hatóság által kibocsátott hiánypótlási felhívás nem volt megfelelő. Kiemelte a Kúria, hogy az életkorhoz kötött védőoltás alóli mentesítési eljárásban a mentesítési feltétel fennállásának bizonyítása a kérelmezőt terheli. Amennyiben a kezelőorvos szakvéleménye a mentesítési kérelemben foglaltakat csak részben alapozza meg, a hatóságnak e körben tájékoztatási kötelezettsége van, a kérelmező pedig a szakvéleménynek megfelelően módosíthatja kérelmét.³⁹

A magánélethez és a lelki egészséghez fűződő személyiségi jog sérelmével függött össze a Kúria Pfv.20.296/2020. számú ítéleti döntése. Az ügy felperese 2015. januárjában védőoltás alóli mentesítés iránti kérelmet terjesztett elő az alperesi közigazgatási szervnél, aki azt elutasította. Ezt követően a felperes az elutasító határozattal szemben fellebbezést nyújtott be, ügyészi felhívást és ismételt mentesítési eljárást kezdeményezett. 2015. május 4-én kiadott szakmai állásfoglalására figyelemmel az alperes határozatban felhívta a gyermek óvodájának intézményorvosát, hogy az általa ellátott gyermekközösségbe felvételre került gyermekek életkor szerint esedékessé vált oltásainak megtörténtét ellenőrizze, figyelemmel arra, hogy a Védőoltási Módszertani Levél előírása szerint gyermekközösségbe csak az előírt oltásokkal rendelkező gyermekek vehetők fel. Az intézményorvos levélben tájékoztatta az óvoda vezetőjét, hogy a gyermek nem látogathatja az óvodai közösséget a védőoltások felvételéig. Miután a felperes a gyermeket - oltási igazolása nélkül – óvodába vitte, mire az alperes – az óvodavezető tájékoztatása alapján – eljárást indított a gyermekvédelemben vételi érdekében. A felperes mentesítés iránt előterjesztett kérelmeit elutasító elsőfokú határozatokra tekintettel a védelemben vételi eljárást megszüntette, mert a mentesítési eljárás jogerősen nem fejeződött be, így csak annak megtörténtét követően kerülhet sor a védőoltás elrendelése tárgyú eljárás lefolytatására.

A felperes sérelemdíj és elégtétel adása iránt terjesztett elő keresetlevelet, amelyet az elsőfokú bíróság elutasított. A fellebbezés folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta, és 200.000 forint sérelemdíjat ítelt meg a felperesnek. A másodfokú ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán eljáró Kúria az elsőfokú ítélettel egyezően az eljáró hatóság intézkedéseit vizsgálva megállapította, hogy az alperes és az óvoda jogszabálysértő magatartást tanúsított, és eltért az Eütv-ben és az NM rendeletben foglalt eljárásrendtől, amikor a kiskorú gyermekkel kapcsolatos védelemben vételi eljárás megkezdése, mint nyomásgyakorlás útján kísérelte meg kikényszeríteni a védőoltás beadását. Megállapította, hogy sérti az elvárható magatartás elvét, ha

³⁹ Uo.

egy közigazgatási szerv szükségtelen és félreérthető határozat kibocsátásával próbálja megkerülni a jogszabályban előírt eljárásrendet. Ez vezetett később azokhoz az intézkedésekhez ugyanis, amelyek miatt sérült a felperes magánélet nyugalmához és lelki egészségéhez fűződő személyiségi joga. Ennek megfelelően a jogerős ítéletet a Kúria hatályában fenntartotta.⁴⁰

IX. Összegzés

A fent bemutatott alkotmánybírói és kúriai gyakorlat – az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával egyezően – az életkorhoz kötött kötelező oltások járványügyi jelentőségére tekintettel tehát megengedi az alapvető jogok szükséges és arányos korlátozását. A védőoltások elmaradása esetén a be nem oltott gyermeket körülvevő közösség egészséghez való joga is figyelembe veendő, csakúgy, mint a járványok megelőzését szolgáló állami érdek. Gyermekes esetekben az önrendelkezési jog, mint a fenti körülményekkel szembenálló jog nem értelmezhető, helyettük a döntés joga és felelőssége a szülőket terheli. A bemutatott alkotmánybírói döntések szerint az állam objektív intézményvédelmi – életvédelmi – kötelezettsége a gyermekek egészséghez fűződő joga és a közegészség védelme érdekében lehetővé teszi a gyermekek mindenek felett álló érdekének akár a szülővel szembeni képviselését is az állam részéről.⁴¹

A fentiekkel összhangban lelkiismereti és vallásszabadság kérdésében az EJEB rögzítette, hogy az nem minden esetben biztosítja a jogot, hogy a közéletben úgy viselkedjen az egyén, ahogy azt meggyőződése diktálja.⁴² A közegészség és a gyermek egészséghez fűződő joga alapjogok korlátozását is megalapozhatja tehát, amely korlátozás szükségesnek és arányosnak tekinthető.

Egységes tehát a bírói és alkotmánybírói gyakorlat az életkorhoz kötött oltások kötelezővé tételével kapcsolatos esetleges alapjogi sérelmek tekintetében: a védőoltások a közegészség szempontjából nagy jelentőségűek, elmaradásuk a társadalom jólétét, fennmaradását veszélyeztetné; az alapvető jogok bizonyos mértékű korlátozása a legmagasabb szintű társadalmi célokkal összhangban áll.

⁴⁰ Kúria Pfv.20.296/2020.

⁴¹ A magánszféra sérthetetlenségéhez fűződő jog ugyanakkor – a Kúria bemutatott esetéhez hasonlóan – sérülhet a szülők esetében, amennyiben a hatóság az oltás kikényszerítése érdekében tett – korai – cselekményei a szülőt olyan intézkedésekre kényszerítik, amely az érintett jogok sérelmével jár.

⁴² Az alapvető jogok és a jövő nemzedékeinek védelmét ellátó biztoshelyettes AJB-3119/2014. számú ügyben született közös jelentése az alternatív oltóanyagokkal összefüggő ügyben kimondta, hogy a jogbiztonság és a lelkiismereti szabadság érvényesülése megköveteli, hogy a jogkövető magatartás (tehát a kötelező vakcina beadatása) véletlenül se járjon a lelkiismereti szabadság ellehetetlenítésével; szükséges, hogy a vakcinák engedélyezése során a jogi szabályozás lehetővé tegye a lelkiismereti aggályok mérlegelését abban az esetben, ha az alternatív vakcina hatóanyaga megegyezik a Magyarországon már forgalomban lévő, kötelezően beadandó vakcináéval. Ez az állam aktív magatartását követeli meg, azt, hogy az alternatív magatartást reálisan lehetővé tegye. Ezért a közös jelentés szerint a finanszírozás tekintetében méltányos lenne, ha az állam az államilag elismert és kötelezően alkalmazandó vakcina ártámogatásával azonos arányú, vagy azonos mértékű anyagi támogatást biztosítana azon oltásra kötelezetteknek, akiket lelkiismereti okok kényszerítenek választásra a jogkövető magatartás és a lelkiismereti és vallásszabadság gyakorlása között.